

טיוטת דו"ח בנושא מתנדבים במוא"ז אלונה

"כי בלב שלם התנדבו" (דברי הימים א' כ"ט ט')

כללי:

מעשה ההתנדבות היה מאז ומעולם תופעה חברתית קהילתית ברוכה בהיותה נדבך חשוב בבניינה של חברה מתקדמת ומפותחת.

ההתנדבות במדינת ישראל נמצאת על סדר היום של היחיד ושל הציבור באורח שוטף. במרוצת השנים התרבו התחומים והנושאים לפעילות התנדבותית והם מקיפים כיום את כל תחומי בחיים, החל משירותי בריאות, חינוך ורווחה לפרט וכלה בפעילות לאיכות הסביבה ולביטחון חברתי.

תרומתה של ההתנדבות קיימת באופן שוטף בימי רגיעה, וחשיבותה גדלה שבעתיים בימי משבר ובתקופת חירום. מצבים של משבר ומצוקה כתוצאה מאסונות טבע נודעים במדינות רבות בעולם, אולם במדינת ישראל נוספות עליהן תקופות חירום כתוצאה מן המצב הביטחוני.

הצורך בהתנדבות נובע מהפער בין סוג והיקף הצרכים, העולים במצבי משבר, לבין היכולת של הרשויות המוסמכות לתת להם מענה על בסיס המשאבים שלרשותם. אי ניצול משאבים קיימים יכול להוביל גם לאי ניצול משאבי התנדבות, לכן, לעיתים ההתנדבות של פרטים או ארגונים לא ממשלתיים מהווה שיטה או דרך להבטיח שהמשאבים אכן יגיעו למי שנוקק להם.

ארגונים יכולים גם לייצג את הנזקקים ולסייע להם לקבל משאבים רשמיים או להפעיל גורמים ממסדיים. דהיינו התיווך לשעצמו הוא משימה התנדבותית.

ניסיון העבר מוכיח שדווקא בעתות חירום מתגלים הצדדים היפים של עם ישראל ומתרחשת תופעה של נכונות ונהירה המונית של הציבור להתנדב.

במקביל לכך, בתרחישי האיום על המדינה, שחומרתם גדלה משנה לשנה, יהיו זקוקים כלל המערכות והמגזרים המטפלים בעורך האזרחי, למספר רב של מתנדבים לשם עיבוי כוחותיהם, כל אחד בתחומי פעילותו ואחריותו.

פעילות ההתנדבות ברגיעה יוצרת רציפות מערכתית ומקנה ידע וניסיון בהפעלת מתנדבים, אותם חשוב לנצל וליישם.

לפיכך, התנדבות היא נכס רשותי שחשוב להמשיך ולטפחו ואין לראותו כמובן מאליו.

ארגון תכנון והפעלת מתנדבים בשגרה יסייע רבות לרשות המקומית בעת חירום. שימוש מושכל בנהלים תוך הקפדה על מילוי זכויות המתנדב, יסייע להפיק את המיטב מהמתנדבים ולתרום משמעותית לניהול סביר ככל הניתן של שגרת החיים ובמיוחד בעתות משבר.

פעולות הביקורת

משרד המבקר בדק בחודשים 12/2020 - 7/2021 את התנהלות המועצה בכל הקשור להפעלת מתנדבים.

הבדיקה התייחסה לכל הגורמים המטפלים בהפעלת מתנדבים.

נושאי הביקורת

הביקורת התמקדה בנושאים הבאים:

1. נהלי עבודה.
2. הפעלת מתנדבים וגיוסם במחלקות השונות.
3. רישום מתנדבים.
4. ביטוח מתנדבים.
5. הפעלת מתנדבים בשעת חירום.

שיטת הביקורת

- א. לימוד החומר.
- ב. מפגש עם בעלי התפקידים הבאים: ראש המועצה, מזכיר המועצה, מנהלת מחלקת החינוך והתרבות, מנהלת אשכול הגנים, מנהלת ביה"ס, מנהלת המשרד לשירותים חברתיים בעבר ובהווה, רכזת המתנדבים בעבר ובהווה רכז נוער, קב"ט המועצה. מפקחת משרד לשירותים חברתיים. מפקח כוח אדם במשרד העבודה ומפקד יקל"ר אלונה בפיקוד העורף.
- ג. ביקור ברשויות זיכרון יעקב וחריש.
- ד. ביקור בבסיס הפעלה מג"ב.
- ה. ביקור בחוג סורגות קרמיקה ובספריה.
- ו. שיחות עם מתנדבים ותושבים.

הגדרות ומושגים :

מתנדב - מי שהעמיד עצמו או משאביו לרשות המערכת או נחלץ לסייע לזולתו או לטובת הקהילה ללא שכר וללא תמורה הוא מתנדב. גם אם גויס או נקרא לסייע ע"י גורם אחר, משהסכים לפעול בהתנדבות הוא מתנדב.

מי שפעל בהתנדבות שלא בשכר למען זולתו.

מי שהופנה להתנדבות למען מטרה שהוגדרה בתקנות כמטרה שישבה תועלת לאומית או ציבורית.

פעיל חברתי – מתנדב פעיל בתחום הקהילתי / שכונתי. מתנדבים בשיתוף עם המחלקה לשירותים חברתיים והעובדים הקהילתיים ברשות המקומית.

צח"י – צוות חירום יישובי על בסיס מתנדבים (בעיקר ביישובי מוא"ז).

לשכת התנדבות – עפ"י החלטת ועדת שרים צ-1981 תופעל בכל רשות מקומית לשכת התנדבות שתשמש "לשכת עבודה מקומית למתנדבים וגוף מתאם בין ארגוני המתנדבים לבין שלוחות המחלקות ברשות.

מגוייס/ מרותק - מי שמופעל מתוקף סמכות כלשהי, צו או תקנה, כגון תקנות שירות העבודה לשע"ח, עובד מפעל חיוני, מרותק משקית או בעל מקצוע מבוקש גם אם התייצב מרצונו החופשי וביוזמתו.

מגוייס חוץ – כ"א החייב בשירות עבודה בשע"ח שהוצב לרשות המקומית.

פס"ח- פינוי סעד וחללים.

משמר אזרחי – ארגון מתנדבים תחת אחריות משטרת ישראל.

מתמידים – מתנדבי משטרה/ משמר הגבול במדים.

נציגות הורים מוסדית - הורים שנבחרו על ידי מועצת ההורים ומתוכה כדי לייצג את כלל הורי בית הספר או אשכול הגנים.

התנדבות וקהילה באלונה

תחום התנדבות במועצה האזורית אלונה מהווה כתובת לתושבים ביישובים ולארגוני התנדבות בליווי, קידום יוזמות והעצמת ההתנדבות והמתנדבים במועצה.

במועצה האזורית אלונה פועלים לחיזוק חוסנו של הפרט, להעלאת החוסן והסולידריות החברתית בקהילה ולחיזוק תחושת השייכות והמשמעות של כל השותפים באמצעות פיתוח נושא ההתנדבות.

לדברי ראש המועצה אריה שרון כולם נחוצים! "אנו מאמינים כי לכל אחד מאתנו יש חוזק, כישרון, משהו יקר ערך לחלוק.

הצטרפו למאות מתנדבי המועצה, אשר אימצו את ההתנדבות כדרך חיים, השתלבו בהתנדבות משמעותית מעניקה משמעות, המתאימה לאורך חייהם.

המתנדבים במועצה עוסקים בסיוע לתושבים לפעול במשותף לשינוי במצב קהילתם ומצבם האישי לשם חיזוק הרוח הקהילתית ותחושת הקשר והאחריות ההדדית בין התושבים. בין היתר המועצה מעודדת בניית תשתית התנדבותית לשם שימוש במשאבי הון אנושי מקומיים והעצמת אוכלוסיות יעד שונות במועצה".

במערך מופעלים כ- 300 מתנדבים למען עזרה לקהילה ולזולת אשר פרוסים במוסדות השונים ברחבי המועצה. כגון: מוסדות חינוך, ספרייה אזורית, רווחה, ועדי הורים, חוגים, ביטחון ונוער.

היחידה להתנדבות במחלקת הרווחה

היחידה להתנדבות פועלת במסגרת המחלקה לשירותים חברתיים במועצה וקמה מתוך הכרה בחשיבות של פיתוח, ארגון והתמקצעות של תחום ההתנדבות, עידוד פרויקטים התנדבותיים בקרב תושבים ומתן מענה למפעילי מתנדבים ומתנדבים, בדרך שתגדיל את הפעילות ההתנדבותית במועצה ותשפר את איכותה.

מטרת היחידה לתת מענה לאוכלוסיית נזקקות ולחזק את הנורמה של עזרה לזולת, להוביל ולקדם קהילה סולידרית, מעורבת ומתנדבת ולהגביר את תחושת השייכות והמשמעות בקרב התושבים.

היחידה פועלת לגיוס וקליטת מתנדבים, הכשרה והדרכה מקצועית למפעילי מתנדבים ומתנדבים, יזום פרויקטים ותוכניות חדשות המושתתות על התנדבות, הוקרת מתנדבים, ביטוח מתנדבים והתנדבות בשעת חירום.

בנוסף, היחידה מהווה כתובת לגורמים פנים ישובים, עמותות, מיזמים פרטיים ואירגוניים שרוצים לתרום מזמנם לקהילה וכן כתובת למתן תרומות או תמיכות אחרות ייחודיות למשפחות ולפונים.

ניתן להתנדב בתחומים ומסגרות רבות ומגוונות כולל- בתי ספר, חונכות אישית לילדים, איכות סביבה ושמירת טבע, תמיכה באימהות צעירות, בריאות, חוגים מועדוניות ומסגרות לילדים ונוער, התנדבות עם אנשים עם צרכים מיוחדים, ביקורי ותיקים / בודדים, התנדבות מקצועית בקהילה, ועוד.

ההתנדבות מחייבת ראיון מקדים, הכרות עם מקום ההתנדבות והדרכה בצעדים הראשוניים.

שעות הפעילות של היחידה בימים א' ג' ו-ד'.

שעות הפעילות גמישות ובהתאם לצורכי המערכת.

ממצאי הביקורת:

בראש היחידה להתנדבות מונתה עובדת ותיקה ומסורה המועסקת במחלקת הרווחה במשרה חלקית בתחום הזכאות.

לתפקידה החדש כרכזת מתנדבים נוספו שעות עבודה סה"כ 46% משרה.

תקן מתנדבים של המשרד לשירותים חברתיים הינו זמני 20% וניתן לרשות על בסיס משבר הקורונה .

רכזת המתנדבים אחראית לגיוס רישום הפעלה של מתנדבים בתחום הרווחה ובנוסף הפעלת מיזמים כגון : מתנדבי סורגות, מתנדבי ספרייה ועוד.

היחידה אינה עוסקת בהפעלת מתנדבי חינוך, נוער, ביטחון וחירום.

רכזת המתנדבים מפעילה את המתנדבים בהתאם לדרישות מחלקת הרווחה העולות מהשטח ובהתאם לזמינות המתנדב לדוגמא :

חלוקת מזון

ביקורי קשר ותמיכה נפשית .

ביקורי קשישים ועירייים.

ביקורי יולדות

סיוע בהסעות .

צרכים ובקשות כלליות המתקבלות במחלקת הרווחה ובמועצה.

במחלקת הרווחה רשומים כ- 20 מתנדבים פעילים.

ממצאי הביקורת - מעלים כי רק לחלק מהמתנדבים קיימים טופסי רישום ושאלון קבלה

אישי.

לא קיים במחלקה נוהל קליטת מתנדב.

לא נמצא טופס רישום לכיסוי ביטוח לאומי לכל המתנדבים.

אין הקפדה על מילוי הטופס אחת לשנה כמתחייב בתקנות.

על רכזת המתנדבים לעבור הכשרה במשרד לשירותים חברתיים.

יש לקיים בהקדם כנס מתנדבים רשותי.

מתנדבי הספרייה

הספרייה הציבורית באלונה הינה פינת חמד לכל הבאים אליה. משרתת את שלוש הישובים ונותנת מענה לקוראים ילדים ובוגרים.

הספרייה מהווה מרכז ומוקד תרבותי – איכותי וחברתי לבילוי בשעות הפנאי. ומקיימת פעילויות במגוון רחב של תחומי תרבות, ידע, רוח ודעת, תוך מתן דגש על שירות אישי וקשוב לכל באיה.

בנוסף הספרייה מובילה מיזמים קהילתיים, המשלבים ערכי התנדבות, נתינה ושיתוף לכל תושבי המועצה.

הספרייה משרתת כ-350 תלמידים וכ-150 בתי אב .

שעות פעילות הספרייה :

- יום ראשון בוקר 8:30-13:00
- יום שני אחר הצהרים 16:00-19:00
- יום שלישי בוקר 8:30-13:00
- יום רביעי אחר הצהרים 16:00-19:00
- יום חמישי בוקר 8:30-13:00

ביום שישי הספרייה סגורה !

פעילות המתנדבים מתרכזת בעיקר בתחומים הבאים : סידור הספרים, מיונם, מתן עזרה לאנשים, עטיפת ספרים, הדבקה ועוד.
העבודה מתאימה בעיקר לבני נוער וגמלאים.
ההתנדבות מתקיימת בהתאם לצורך ובתאום עם מנהלת הספרייה.

ממצאי הביקורת

הספרייה עוברת תהליך קטלוג ומחישוב איטי הנמשך למעלה משלוש שנים.
רבים מהספרים ישנים ונזקקים לשימור וטיפול שוטף.
יש צורך במיון וסידור ספרים לפי גילאים.
בנוסף, בספרייה מתקיימת פעילות תרבות כגון :
חוגים
הרצאות

ואירועים תרבות והדרכה שונים.

במחלקת הרווחה רשומים בין 8-10 מתנדבי ספרייה, אך בפועל פעילים רק שתי מתנדבות.

ניתן לקיים במקום משחקה פעילה כנהוג בספריות עירוניות.

ניתן להפעיל מחדש את פרויקט "שעת סיפור".

יש להפעיל את פרויקט שיעורי עזר לתלמידים .

לפיכך, בשל מיעוט מתנדבים הפעילות בספרייה מוגבלת ואיטית.

ניתן להפעיל את הספרייה ע"י מתנדבים גם ביום שישי.

מתנדבות סורגות בקהילה

מיזם חברתי שנולד באנגליה, צובר תאוצה גם בישראל ויוצר קהילות חדשות וחיבורים באמצעות סריגה.

ברחבי הארץ קמו במהלך תקופת הקורונה מספר קבוצות של נשים סורגות בקהילה, שעושות ויוצרות מגוון פריטים שעונים על צרכי הקהילה:

- סריגת כובעים.
- סריגת תמנונים לפגים.
- סריגת אפודות לילדים.
- סריגת בובות.
- סריגת שטיחים למסגרות לגיל הרך.
- סריגת גרביים לתינוקות.
- סריגת כובעים.

במועצה האזורית אלונה פועל המיזם כשנתיים ומשתתפות בו כ-12 נשים פעילות. הפעילות מתקיימת פעם בשבוע ביום א' בין השעות 17.00-19.00.

רכזת המתנדבים אחראית לקבוצה נוכחת ומפקחת על פעילות המתנדבים.

המועצה תומכת בפעילות ע"י הנחייה, פיקוח, כיבוד ורכישת חומרי סריגה.

עיקר הפעילות שנעשתה עד כה היא סריגת מוצרים ליולדות כובעים ועוד.

הקבוצה מחליטה לאן להעביר את תוצריה, אם לנזקקים, או כתרומה אוניברסלית לאוכלוסייה מסוימת כגון יולדות בישובים, חיילים ועוד.

מתנדבים בחינוך

מטרת ההתנדבות :

- העצמת תחושת השייכות, המעורבות ובעיקר השותפות של התושבים בעשייה בתחום החינוך והתרבות.
- העלאת המודעות והאחריות של התושבים לצורך קידום היישוב וחיי הקהילה מתוך ראייה כי ההורים חלק בלתי נפרד בתהליך החינוך והתרבות.
- הובלת תפיסה יישובית המעודדת פעילות התנדבותית אזורית (של 3 הישובים יחד) ולצידה זהות מושבית ייחודית.
- הטמעת הרוח ההתנדבותית והנתינה בקרב בני הנוער כבר מגיל צעיר.
- עידוד מעורבותם של הורים וועדי ההורים בתהליך החינוכי ובפעילות התרבות מתוך אמונה שההורים הם שותפים מרכזיים בחינוך הילדים ומעורבותם משפיעה על התקדמות הילדים והישגיהם במערכת.
- לפתח בקרב ההורים דפוסי מעורבות אפקטיבית ותומכת במערכת החינוכית.
- לפתח ולהוביל יוזמות חדשות בתחום החינוך והתרבות באמצעות הקהילה על ועדותיה השונות.

יעדי ההתנדבות:

- הובלת הורים להיות פעילים בכל מוסדות החינוך ובוועדות הנבחרות באופן דמוקרטי ובהתאם לתקנון משרד החינוך: בגנים, בית-ספר, ועדות חינוך ועוד. קיים ועד מרכזי – של ביה"ס היסודי אלונה, וכן ועד מרכזי של אשכול הגנים (מונים כ- 50 ממתנדבים).
- הובלת וועדות חינוך המעלות לסדר היום הציבורי את נושא החינוך באלונה והמלצה למליאת מועצה בנושאי חינוך, תרבות וספורט.
- הפעלת מערך מתנדבים ופעילים המשולבים בפעילות מובנית בקהילה.
- אימוץ קבוצת ילדים מ"כפר ליי" – ילדים הסובלים מ"פיגור" ומגיעים לביה"ס אלונה – פעם בשבוע.
- טקסים ואירועים מועצתיים: השתתפות בקטעי דרמה, ריקוד ושירה, כ- 200 משתתפים במשך השנה.

מתנדבי נציגות הורים

נציגות הורים במוסדות החינוך נועדה לבסס קשר רציף בין הורים למורים ולאפשר להם להשפיע על צביונו של המוסד החינוכי

הקמת נציגות הורים בית ספרית היא זכות ולא חובה. במקרה שההורים לא הצליחו להגיע לכלל הכרעה דמוקרטית, לא תכהן נציגות הורים בבית הספר באותה שנה

נציגות ההורים בכיתות נבחרת מדי שנה באספה כללית של כל הורי הכיתה לא יאוחר מתום חודשיים מפתיחת שנת הלימודים.

חוזר מנכ"ל משרד החינוך - נציגות הורים בבית הספר ובגן הילדים (נספח מס 3).

- הובלת מיזמים כיתתיים ובית ספריים בתוך בית הספר בשיתוף במערכת החינוכית.
- חיזוק בית הספר והמערכת החינוכית. משמשים כחולייה מקשרת בין בית ספר הורים ורשות. העברת מסרים בשקיפות משמשים מראה חיונית למערכת החינוך – שלאורם גם בודקת המערכת את עצמה.
- משמשים אוזן קשבת להורים.

ממצאי הביקורת:

בשנת הלימודים תשמ"א ותשמ"ב התקיימו בחירות לוועדים בבית הספר והגנים. נבחרו כ- 50 הורים פעילים כנציגות כיתתית ומוסדית.

רשימת הנציגויות הנבחרות מצויה במחלקת החינוך.

במהלך כל שנת הלימודים מתנהל דו שיח שוטף ופורה בין נציגות ההורים באשכול הגנים ובבית הספר לבין מחלקת החינוך על שלוחותיה השונות.

עולה כי הוועדים מביעים רצון רב יותר להיות מעורבים ומשפיעים בקבלת החלטות לגבי חינוך ילדיהם בתוך האקלים החדש שנוצר במיוחד עקב נזקי הקורונה. אחת לחודש מתקיים מפגש בין ראש המועצה מנהלת החינוך לנציגות ההורים הנבחרת לקידום נושאים משותפים.

פעילויות של ועדי ההורים :

- שותפות בחשיבה וכתובת חזון ויעדי בית הספר.
- הפעלת מזנון לכלל באי בית הספר – ההכנסות למסיבת סיום כיתה ו' (של ילדיהם).
- ימי ניקיון בישובים משותפים להורים וילדים.
- סיוע בטקסים ואירועי תרבות.
- מחזור ואיסוף בקבוקים.
- הענקת שי למורים וגננות ביום המורה.
- הפעלת מפגשי העשרה של הורים בעלי מומחיות בתחומם בימי שישי. (התוכנית נבנתה בשיתוף בית הספר וועד הורים).

מתנדבים צעירים :

"המתנדב החדש" הוא מתנדב אשר מחפש בדך כלל התנדבות קצרת טווח, ללא מחויבות לארגון מסוים, התנדבות המבוססת על תחומי עניין אישיים, ותוך ניתוח מתמיד של "עלות-תועלת" בהתנדבות.

מתנדבים אלו, אשר רבים מהם הם בני הדורות הצעירים, מהווים אתגר בפני רכזי ההתנדבות בימינו, אשר נדרשים לפתח תכניות מותאמות או להתאים תכניות קיימות לציפיות של המתנדב הצעיר.

בשנים האחרונות קמו גופים רבים המקדמים התנדבות ומעורבות חברתית של צעירים ברשויות לדוגמה:

מועדונים ומרכזי צעירים.

תנועות נוער – חטיבת בני המושבים.

קהילות הצעירים משימתיות

יחידות למעורבות ומחויבות חברתית.

ארגונים אלו חוברים פעמים רבות אל יחידות ההתנדבות ברשויות המקומיות לפיתוח משותף של תכניות התנדבות המותאמות לדור הצעיר.

פעילות בני נוער בשנים 20/21:

- פרויקט מעורבות חברתית" – פעילות התנדבותית של תלמידי כתות י".
  - ההתנדבות בתוך הקהילה ומחוצה לה.
  - סיוע בגנים ובבית הספר וחונכות פרטנית.
  - התנדבות במד"א.
  - התנדבות בספרייה, בקייטנות ובצהרונים.
  - סיוע ב"חוגים", סיוע לימודי פרטני.
  - פרויקט מדריכים צעירים - במסגרת "חטיבת תנועת בני המושבים" - (כתות י" - י"ב).
  - השתתפות בטקסים רשתיים ואירועים יישוביים (יום הזיכרון לשואה, חללי המלחמות חגים וימי עצמאות).
  - סיוע בהפקה, קריינות, תפאורה, משחק, ריקוד, שירה ודרמה.
  - הכנת חבילות לחיילי אלונה, במסגרת האגודה למען החייל.
  - השתלבות בימי התרמות ארציים (אגודה למען החייל, עלי"ם, ניצן ועוד).
  - פרויקט הבז האדום - מחלקת החינוך באלונה מקיימת פעילות שיא (סיורים ללא תשלום) לאזרחי מדינת ישראל - במסגרת פרויקט ארצי - עולמי להצלת ה"בז האדום". שותפים לפרויקט, מרכז הצפרות של החברה להגנת הטבע, מדריכים אוהבי טבע מכל הארץ המדריכים בהתנדבות את באי סיורים ללא תשלום יחד עם תלמידים מבי"ס אלונה ותושבים מ"אלונה".
- סה"כ פעילים ביום זה כ-100 מתנדבים ובני נוער. נכחו באירוע כ-1200 איש מכל רחבי הארץ.

הפעלות נוספות במסגרת מחלקת החינוך והתרבות

- סדנת קרמיקה בהדרכת תושבת מתנדבת. הפועלת במשך 4 שנים פעם בשבוע משתתפות כ- 10 נשים.
- הרצאות לנשים, ויוזמת פעילות סביב שוויון רב מגדרי במוסדות החינוך ביוזמת חברת המועצה נאוה גלעד
- חוג קוראות – יוזמת תושבת מתנדבת מהקהילה. מתקיים פעם בשבוע בבתים כ- 6 שנים. כ- 15 משתתפות.
- חוג פטאנק - הפעלת משחקי כדור במושב עמיקם.
- מיזם תמיכה יריד מתנות מתוצרת מקומית.
- הפעלת מיזם התנדבותי מועצת הנשים באחריות חברת המועצה נאוה גלעד
- הפעלת מיזם אשכול גנים וגמלאים –אימוץ גמלאים ע"י צוותי הגנים והילדים ופעם בחודש הם חוגגים לגמלאים יום הולדת לילדי החודש בשירה, וריקודים ומציינים יחד בטקס את ראש חודש (של אותו חודש).
- חוג טיול- יוזמת מאיר סיטבון חבר המועצה - מתקיים כשנה - טיולים באתרים ובשבילי ישראל מיועד למשפחות ומבוגרים.
- מיזם "סירים ליולדת" – יוזמת מתנדבות במושב ליולדות. כ- 6 מתנדבות בכל מושב המפעילות את הקהילה למען בישול ליולדת. (באביאל כ- 10 שנים, ובשנה האחרונה החל גם ביתר המושבים).
- ועדים מקומיים המקיימים אירועים כשהמועצה משתתפת בתשתית: מימון האמנים והמקום. מבוגרים למען הקהילה. כ- 4 אירועי מבוגרים בשנה.
- "יום המעשים הטובים" הפעלה משותפת למחלקת החינוך ורכזת המתנדבים.

תפוקות שנמדדו

המספר הכולל של השותפים – הורים ותושבים בפעילות התנדבותית בתחום החינוך והתרבות:

כ- 80 חברי וועדות (חינוך, ספורט, נוער, תרבות).

כ- 160 הורים למיזמים שונים.

כ- 110 בני נוער.

ממצאי הביקורת מעלים כי עידוד מעורבות ועדי הורים, הפעלת מתנדבים במוס"ח וגיוס כלל התושבים לפעילות חינוכית ראויה לציון.

יש להקפיד על רישום פעילות מתנדבים טרם פעילות לשם כיסוי ביטוחי.

על מחלקת החינוך לקיים הערכה מחודשת של כמות המתנדבים הנדרשת לפעילות אלטרנטיבית חוץ בית ספרית באירועי משבר כגון: קורונה מלחמה ועוד.

מתנדבי צוות חירום ישובי (צח"י)

כללי

צוות מתנדבים פעילים, תושבי הישוב שעברו הכשרה בסיסית על מנת להוות צוות התערבות וסיוע יישובי במצבי חירום ומשבר.

- הרכב הצוות: יו"ר וסגן, מרכז מידע, חינוך, רווחה, בריאות, ביטחון, לוגיסטיקה, דובר/ת.
- מבנה משולב - שבעלי תפקידים ומתנדבים
- עו"ס ישוב מלווה כל צוות
- הכשרה תרגול ולמידה רוחבית.
- למידה מאירועי אמת וניהול הידע.

תפקידי הצוות

- תגובה מהירה ויעילה בעת קבלת התראה או עם התרחשותו של אירוע חירום עשויה לשנות את התוצאות ולצמצם באופן משמעותי את חומרתן.
- צוותי הצח"י אינם רק למקרי מלחמה או רעידת אדמה. רוב הפעילות היא דווקא סביב אירועים קטנים יותר: שריפה, נעדר מהישוב, הפסקת חשמל ממושכת משבר מים ועוד.
- צוות חרום יישובי מתורגל, נותן לתושבים תחושת בטחון/חוסן גם בשגרה.
- צוות חרום יכול בדרכים יצירתיות לתרגל את האוכלוסייה (דוגמא גזית).
- צוות חרום יישובי חייב להכיר את משאבי המועצה ולעבוד בשיתוף פעולה (נוהל חרום מועצה).
- יש חשיבות גדולה להיכרות ולקשר בחרום עם יישובים סמוכים לצורך שיתופי פעולה.
- יש חשיבות גדולה למינוי דובר ליישוב. השימוש בשנים האחרונות בתקשורת הוא עצום.
- תיק צח"י יישובי, חייב להיות מעודכן אצל כל המנהלים ביישוב.
- הכשרות ותרגול הם תנאי הכרחי לפעילות יעילה של היישוב.

ממצאי הביקורת

- לפני כ- 5 שנים הקימה המועצה צוותי צח"י ביישובים בעזרה, הנחייה והדרכה של פיקוד העורף והמשרד לשירותים חברתיים.
- הוכנה רשימת מתנדבים ונקבעו בעלי תפקידים שונים עפ"י חלוקה ליישובים.
- לאחר גיבוש הרשימה המתנדבים וחלוקה לבעלי תפקידים נקבע אימון הקמה ראשוני של פיקוד העורף.
- הוכן תיק הפעלה לצוותים.
- תיק החירום מכיל את כל הפרטים הנדרשים עבור המתנדבים:
- חלוקה לשלושה צוותים ביישובים עפ"י הכשרה צבאית ואזרחית.
- הכנת צוות מידע לציבור.
- הקמת צוות רפואה.
- צוות טיפול רווחה
- צוות לוגיסטיקה.
- נכתב נוהל הפעלה של הצוותים ביישובים.

הוכנה רשימת בעלי טרקטורים ומחסני קירור.
התיק מכיל דרכי פעולה באירועי חרום הבאים:
תרחיש שריפה
תרחיש חדירת מחבלים
תרחיש שיטפון
תרחיש פגיעה בתשתיות מים.
תרחיש נפילת טילים.
תרחיש רעידת אדמה.
כפי שנכתב המועצה גייסה מתנדבים ערכיים, מוערכים ואהודים ע"י הציבור.
בתיק רשומים 23 מתנדבים.

בשנת 2018 קיימה המועצה השתלמות מעמיקה בת 4 מפגשים בהובלתו האישית של ראש המועצה וסגנו ובמימון משרד העבודה והרווחה.
נכחו בהשתלמות רק 11 מתנדבים חלקם בעלי תפקידים במועצה.
ממצאי הביקורת מעלים כי לא נערך מפגש עדכון וריענון לבעלי התפקידים למעלה מ- 3 שנים.
יש לקיים בהקדם כנס הדרכה וריענון למתנדבים.
לא נמצאו בתיק שאלונים וטפסי ביטוח כנדרש מאופי התפקיד ההתנדבותי המיוחד.
התיק אינו מכיל קובץ הודעות נצורות (הודעת אסון בן משפחה, דגשים לאוכלוסיות עם צרכים מיוחדים).
יש ליצור קבוצת פעילי צח"י ברשת הוואצאפ.

מתנדבי בסיס הפעלה מג"ב אלונה

(דוח זה אינו עוסק בבסיס הפעלה מג"ב אשר מצוי באחריות משטרת ישראל).
מערך ההתנדבות במשטרת ישראל הנו מכפיל כוח משמעותי וגדול המסייע למשטרת ישראל בהשגת יעדיה ומהווה בית חם לעשרות אלפי אזרחים העוסקים בפעילות התנדבותית. המערך מהווה ערך מוסף מרכזי ונדבך חשוב ביכולות ההתמודדות עם המציאות המורכבת בשגרה ובחירום.
במועצה האזורית אלונה פועל בסיס הפעלה של מג"ב במושב עמיקם.
פעילות המתנדבים באחריות משטרת ישראל. אשר נהנים מתמיכת המועצה במבנה, אמצעים ותקציב.
יחידת מתנדבים במדים: מונה 123 מתנדבים מהם 72 תושבי המועצה אלונה.
המתנדבים אלה עורכים סיורים, בעיקר בלילות, בשטחי המועצה והיישובים. הסיורים המוגברים נועדו להרתיע מפני גניבות רכוש.

- יחידת המתנדבים פועלת בהכוונה המקצועית של מג"ב ומתנדביה מקבלים הכשרה וסמכויות לעסוק במגוון נושאים משטרתיים.
- בשנת 2020 תוקצב בסיס ההפעלה בכ-30 אש"ח מתקציב המועצה .
- שעות הפעילות החל מהשעה 20.00-03.00 לפנות בוקר.
- נושאים בטיפול מפקד בסיס הפעלה :
- הפעלת מערך מתנדבי מג"ב למשימות ביטחון ולמניעת פשיעה בתחום המועצה.
  - הפעלת מתנדבי מג"ב למשימות מרחביות ע"פ הנחיות מטה מג"ב.
  - גיוס, הכשרה ואימון המתנדבים.
  - סיוע באבטחת אירועים בתחום המועצה.
  - הפעלת סיורים בישובים כולל במוסדות החינוך ברכבים משטרתיים ואזרחים .
  - שיתוף פעולה עם קב"ט המועצה בתחום השיטור הקהילתי.
  - השגחה במוקדי התאספות בני נוער למניעת אלימות וונדליזם.

ממצאי הביקורת:

- במסגרת הביקורת ביקר המבקר בבסיס ההפעלה עמיקם, נילוה לסיורים ושוחח עם מתנדבים.
- לדוגמא אירועים חריגים בשנת 2020 :
- נתפסו מספר פעמים שוהים בלתי חוקיים.
- נתפסו אמצעי לחימה.
- נתפסו עברייני רכוש וגנבי אספקה חקלאית.
- סוכלו מסיבות טבע בהר חורשן.
- טיפול באירועי אלימות.
- היחידה נטלה חלק בסיוע לתושבים בפינוי כתוצאה מהצתות ושריפות.
- היחידה מאבטחת את כל אירועי המועצה ונוטלת חלק באבטחת טכסים רשמיים.
- ממצאי הביקורת מעלים כי מתנדבי המועצה נהנים מערבי גיבוש (הרמת כוסית בחגים, "על האש" ועוד) בהובלתו של קב"ט המועצה .
- נערכו השתלמויות מקצועיות למתנדבים באחריות משטרת ישראל .
- נערכה השתלמות עזרה ראשונה ושימוש בדפיברילטורים.
- התקיים כנס מתנדבים שנתי וחלוקת תעודות .
- בשנת 2020 נוצל כל התקציב שהעמידה המועצה (כנסים, רכישת אמצעים לחירום, פנסים מכשירי קשר תיקי עזרה ראשונה ועוד .

לדעת הביקורת יש לשלב את המתנדבים בקורס סע"ר של פיקוד העורף (סיוע במקרה רעידת אדמה).

יש לרענן למתנדבים תקופתית כי כיסוי ביטוחי לפעילותם מותנה ברישום מוקדם טרם יציאה לפעילות הטומנת בחובה סכנות ואתגרים לא שיגרתים.

משיחות שקיימתי עם התושבים ניכר כי תרומת המתנדבים רבה מאד לתחושת הביטחון של התושבים והחקלאים בישובים

הפעלת מתנדבים בשעת חירום

כללי

בשנים האחרונות התחזקה ההכרה בכך שמשאבי הקהילה בשעת חירום ומצוקה הכוללים התנדבות, מענה לצרכים חומריים וסיוע של עמותות, קרנות וחברות עסקיות, הם צורך לאומי שיש להקפיד על טיפוחו.

תהליך זה התרחש לאור ההבנה לפיה המציאות המורכבת בשעת החירום מביאה לעלייה ישירה בצרכי הקהילה והמערכת, ונדרשת תמיכה של האוכלוסייה על מנת לתת מענה נאות לצרכים אלו.

מדוע עולה הצורך במשאבים בשעת משבר?

ניתן למנות מספר סיבות עיקריות לצורך המתגבר במשאבים בשעת משבר :

על פי הערכות, בימים הראשונים של מצב חירום לאומי ייעדר מעבודתו לפחות שליש מכוח האדם, בין אם בעקבות קריאה למילואים ובין אם מתוך צורך להיות עם בני משפחה; בשעת חירום עולה באופן טבעי היקף המשימות העומדות בפני הרשויות המקומיות והמוסדות;

ישנו צורך במשאבים אשר יסייעו בהכוונת הציבור להתנהגות נכונה, שכן היא מגדילה את הסיכויים להצלת חיים.

חשיבות ההתנדבות בשעת חירום :

אל מול צרכים אלו, מהווה ההתנדבות בשעת חירום כוח חילוץ וטיפול בנפגעים, כוח תומך אשר תורם לחוסנה של הקהילה במצב המשבר וכוח המסייע לרשות לתת מענה לתושביה, בדגש על לקוחות רווחה.

בכך ממלאת ההתנדבות פונקציות שונות המסייעות לרשות להתמודד עם הצרכים הגוברים.

תפקיד רכז ההתנדבות בחירום

יחידות ההתנדבות ברשויות אמונות בשעת חירום על הפעלת חמ"ל ההתנדבות ברשות תחת מכלול אוכלוסייה.

כמו כן, אחראיות היחידות על הכנה לחירום בשעת שגרה וסיוע בחזרה לשגרה עם סיום שעת החירום.

צעדים ראשוניים בהכנת הרשות להתנדבות בשעת חירום:

על מנת לוודא כי יחידת ההתנדבות מוכנה להפעלת מתנדבים בשעת חירום, על רכז ההתנדבות לבצע את הצעדים הבאים:

שלב 1 - היכרות ראשונית:

פגישה עם המנהל הישיר להבנת תפקיד הרכז בחירום;

פגישה עם הקב"ט וגורמים רלוונטיים נוספים ברשות כדי ללמוד את תפקידם;

פגישה עם פיקוד העורף כדי ללמוד על דרישותיהם ותפקידם.

שלב 2 - מיפוי וכתובת פק"ל:

פגישה עם כל מנהלי המכלולים למיפוי צרכים וזיהוי איש הקשר שינהל את המתנדבים במכלול;

כתובת פק"ל התנדבות רשותי כולל איסוף ומיפוי המידע החסר;

קביעת מקום פיזי לחמ"ל ואבזורו.

שלב 3 - גיוס מתנדבים:

גיוס צוות מוביל לחמ"ל;

איתור ומיפוי רכזי המשימות וגיוס מתנדבים מובילים למשימות להן אין רכז;

הכנת תיקי ציוד למתנדבים.

שלב 4 - הכשרות:

כינוס שולחן עגול לארגונים חברתיים וגורמים רלוונטיים ברשות;

הכשרת צוות חמ"ל;

הכשרת מובילי המשימות במכלולים השונים;

הכשרה חד פעמית לכלל מנהלי המכלולים על התנדבות בכלל.

שלב 5 - עבודה שוטפת:

שילוב מתנדבים בכלל התרגילים לאורך השנה;

תגמול ותחזוק המתנדבים.

מתוך נהלי המשרד לשירותים חברתיים **נספח מס' 3**

ממצאי הביקורת :

מיפוי וזיהוי צרכים ברשות

היערכות מותנית בזיהוי יעיל של הצרכים הצפויים לעלות בתרחישים השונים של שעי"ח / מצבי חירום .

ממצאי הביקורת מראים, כי מיפוי צרכים במועצה קיים באופן חלקי. יש להשלים ולפרט חלוקת מתנדבים במרכז פינוי וקליטה, סיוע לאוכלוסיות פגיעות ונזקקות (בודדים, זקנים, נכים וכו'). סיוע לקיום לימודים במערכת אלטרנטיבית. הפצת מידע לתושבים. סיוע באיוש והפעלת מתקנים ושירותים בשעת חירום.

ארגון מערך ההתנדבות ברשות

- ועדה לתיאום ארגון ההתנדבות ברשות - בהתאם לנוהל בינמשרדי מס 98 תוקם וועדת מתנדבים אשר תפעל במסגרת ועדת מלי"ח. תפקידי הוועדה לייעץ לראש רשות, ליזום, לתכנן פעילות לגיוס מתנדבים והכשרתם. לתכנן היערכות הולמת לקליטת המתנדבים.

ממצאי הביקורת

על המועצה להקים ועדת מתנדבים ולמנות יו"ר לוועדה בהקדם. הדבר חיוני ביותר לאור הכמות גדולה של המתנדבים באלונה והיקף פעילותם, בנוסף הוועדה תהווה גורם מקצועי מייעץ ומסייע לרכזת המתנדבים.

- לשכה להכוונת מתנדבים הכוללת מוקד מידע למתנדבים

עפ"י החלטת ממשלה מ-1981 תוקם בכל רשות מקומית לשכת מתנדבים אחת, בראש הלשכה יעמוד האחראי למתנדבים ברשות. ייעוד הלשכה – קליטת מתנדבים, מיונם והכוונתם לעבודות שירות/משימות נדרשות. הלשכה תהווה בנוסף מוקד מידע בתחום הרשות בשעת חירום. תפקיד הלשכה : ליזום פעולות התנדבות עידוד גיוס מתנדבים והכשרתם. לזהות ולתאם את הצרכים, בהתאם להקצות מתנדבים לגופים הדורשים. כתובת הלשכה ודרכי ההתקשרות, יפורסמו לידיעת ציבור התושבים והמתנדבים.

ממצאי הביקורת

נראה כי המועצה איתרה מקום מרכזי במושב עמיקם (מועדון יובל). המקום משמש גם כמועדון נוער ותרבות ובסיס הפעלת מתנדבי מג"ב. המקום עומד בדרישות מלי"ח ובעל תשתית ראויה. יש להשלים עזרי מטה לשליטה ובקרה. יש לאייש בעלי תפקידים ולהודיע למתנדבים הרבים על נקודת המפגש.

יש לרתק לרשות את רכזת המתנדבים.
על הרכזת ללמוד ולהכיר את חוברת נוהל הבין-משרדי לארגון והפעלת מתנדבים בשעת חירום.
יש לקיים הדרכה ותרגול לשכת המתנדבים באחריות קב"ט ורכזת המתנדבים.

מתנדבי משק לשעת חירום

מל"ח - משק לשעת חירום

הרשות המקומית מופקדת על הספקת שירותים לאוכלוסייה המקומית בזמן רגיעה ותמשיך להיות אחראית לאותם השירותים גם במצבי חירום באמצעות מטה החירום שלה.
הרשות המקומית נדרשת להרחיב את תחום טיפולה גם לתחומים בהם אינה עוסקת בשגרה והינם ייחודים לשעת חירום, כגון: קליטת מפונים מחוסרי קורת גג, טיפול בחללים בהיקפים גדולים וכד'.

לצורך כך קיימת בכל רשות מקומית וועדת מל"ח שבראשה עומד ראש הרשות וחברים בה בעלי תפקידים, עובדי הרשות ומתנדבים הממונים על נושאים בתחומים שונים הנדרשים לשעת חירום.

תפקיד הועדה: לדאוג למוכנותה וכוננותה של הרשות המקומית למתן מענה בתחום אחריותה ואירועי חירום שיתרחשו בשטח שיפוטה בזמן רגיעה ובשעת חירום, לקבוע קדימויות טיפול בעת אירוע, ליזום פרסום מידע לציבור בתיאום עם משטרת ישראל, לטפל באוכלוסייה במצוקה, לטפל בתשתיות שניזוקו, כולל גיבוש דרישות סיוע מצה"ל וגורמי מל"ח מחוזיים בשעת חירום.

ועדה זו מונחת ע"י רמ"ט ועדה המל"ח המחוזית, ביצוע הנחיה מקצועית בתחומי החירום, ביצוע תרגילים למצבי החירום השונים וביצוע ביקורות תקופתיות.

בהתאם לתקנות לחוק שירות עבודה בשעת – חירום תשכ"ז -1967 "מתנדב" – הוא מי שאינו חייב בשירות עבודה שהגיש הצהרת התנדבות כאמור בתקנה 2 ומפקח מרחבי אישר כי הוא מתנדב.

ממצאי הביקורת :

במועצה המקומית אלונה רשומים 18 מתנדבי משק לשעת חירום שאינם עובדי המועצה.

חלקם בתפקידים מרכזים כגון :

רמ"ט משק לשעת חירום.

יו"ר ועדת פס"ח

מחזיק תיק מידע לציבור

מחזיק תיק חשמל

מחזיק תיק מים

מחזיק תיק מזון

מחזיק תיק החקלאות

מחזיק תיק בריאות

ממצאי הביקורת :

נראה כי לכל מחזיקי התיקים הרשומים לעיל, קיים כתב מינוי מעודכן וחתום ע"י ראש המועצה לשנת 20/21.

כל מתנדבי משק לשעת חירום מרותקים וקיבלו את אישורו של מפקח עבודה מחוזי.

בשנת 20/21 כונסו פעמיים חברי ועדת מלח ומחזיקי התיקים לצורך תרגיל והדרכה.

13 מתנדבים עברו את גיל הפרישה לפיכך יש לזמנם ולהחתימם על הצהרת התנדבות. יש לקבוע מי גורם מרכזי לטיפול והפעלת מתנדבי מל"ח/ פס"ח , קב"ט המועצה, מחזיק תיק כוח אדם או רכזת המתנדבים.

הביקורת מצאה כי יש להדריך ולתרגל את מתנדבי מרכז המידע ברשות.

סיכום והמלצות

כפי שעולה מדוח הביקורת, ייחודה של המועצה אלונה בהפעלת מערכת מתנדבים גדולה המושתתת על אנשים נפלאים הפועלים בקהילה חזקה ומגוונת. בד בבד עם שיתוף האוכלוסייה, ניצול יכולות וידע של תושבים אוהבי אלונה,

ההתנדבות באלונה – על רבדיה וגילאיה השונים יוצרת את הערך המוסף, המיטבי והערכי בקהילה בשאיפה לשמר ואף להעצים את נושא ההתנדבות בקהילה.

יש לבחון את היקף התפקיד והמשרה של רכזת המתנדבים נוכח העובדה כי התקן זמני.

על רכזת המתנדבים להעמיק ולהתמקצע. יש לכנס תחת כנפיה פעילויות נוספות של התנדבות.